

اولویت بندی نیازسنجی آموزشی اصول ایمنی پیشگیری از خطرات شغلی کادر پرستاری بیمارستان طالقانی کرمانشاه در سال ۱۳۹۴

چکیده

زمینه: فعالیت های یک پرستار منحصر به دانش و مهارت در مدیریت بیماران نیست، بلکه ضرورت فراهم شدن ایمنی لازم در انجام وظایف در راستای رضایتمندی وی و در نهایت رضایتمندی بیماران مورد توجه می باشد. نیازسنجی آموزشی در زمینه اصول ایمنی پیشگیری از خطرات شغلی نیز فرصت بیشتری را در دستیابی به این مهم فراهم می نماید.

روش ها: جامعه آماری در این پژوهش توصیفی - تحلیلی کادر پرستاری بیمارستان آیت اله طالقانی کرمانشاه می باشند که براساس نمونه گیری طبقه بندی شده سهمیه ای ۷۰ نفر از ایشان به عنوان نمونه آماری انتخاب شدند. ابزار گردآوری داده ها پرسشنامه ای مشتمل بر دو قسمت؛ اطلاعات دموگرافیک و پنج حیطه مرتبط با اصول ایمنی در پیشگیری از خطرات شغلی در قالب ۲۳ گویه بود و تجزیه و تحلیل داده ها با استفاده از نرم افزار SPSS18 و روش های آزمون تی مستقل، اسپیرمن و پیرسون انجام گردید.

یافته ها: بیشترین نیاز آموزشی پرستاران در حیطه عوامل ارگونومیک (۳/۱۵±۱/۱۶) و سپس به ترتیب، عوامل شیمیایی، فیزیکی و روانی و اجتماعی و کمترین آن نیز در حیطه عوامل بیولوژیکی (۲/۶۳±۰/۹۴) بدست آمد.

نتیجه گیری: توجه به آموزش ضمن خدمت پرستاران همواره مورد تأکید بوده و این موضوع در رابطه با ارتقاء ایمنی در پیشگیری از خطرات شغلی این حرفه نشان می دهد که پرستاران به یادگیری پنج حیطه بررسی شده در این مطالعه با اولویت دادن به حیطه عوامل ارگونومیک که شاید به اندازه کافی مورد توجه قرار نگرفته است، نیاز داشته و برنامه ریزی در این زمینه می تواند موجب رضایتمندی بیش از پیش ایشان را فراهم آورد.

کلید واژه ها: نیازسنجی آموزشی، خطرات شغلی، پرستار، بهیار، اصول ایمنی

سیده سناء حسینی^{۱*} و سیده سارا حسینی^۲

۱. باشگاه پژوهشگران جوان و نخبگان، واحد تهران شمال، دانشگاه آزاد اسلامی، تهران، ایران

۲. بیمارستان طالقانی، دانشگاه علوم پزشکی کرمانشاه، کرمانشاه، ایران

* **عهده دار مکاتبات:** تهران، دانشگاه آزاد اسلامی واحد تهران شمال، باشگاه پژوهشگران و نخبگان

Email: ss_hosseiny@yahoo.com

مقدمه:

در منابع انسانی است که از آن به عنوان سرمایه انسانی یاد می شود. در واقع سازمان هایی که برنامه نظام مند و استراتژیکی برای توسعه این نوع دارایی ها دارند، می توانند ارزش بیشتری برای مشتریان تولید کنند و یکی از رویکردهای توسعه ظرفیت ها و قابلیت های منابع انسانی برای تولید ارزش، آموزش مبتنی بر شایستگی است^۱. در این راستا آموزش حین کار یک فرآیند مؤثر در بهبود عملکرد سازمان و فعالیت های مدیریتی می باشد که به دو صورت عمومی و تخصصی برگزار می شود و به عنوان ابزاری بهره ور در بهبود روش ها و اصلاح آنها بوده و به طریقی ساده می تواند به رفع

مشارکت کارکنان در تصمیم گیری ها، تفویض اختیار به آنان و پیگیری پیشنهادهای سازنده از مهم ترین تمهیداتی است که موجبات افزایش رضایت شغلی را فراهم آورد و این امر سازمان را در دستیابی به اهداف به گونه ای مؤثر یاری می دهد. از جمله استراتژی های بسیار مهم در سازمان ها تولید ارزش برای مشتریان و مردم است که سرمایه های دانشی و دارایی های نامشهود، مهمترین منبع برای آن محسوب شده و دربردارنده دانش، مهارت، نگرش های سازنده، توانایی ها، صلاحیت ها و شایستگی های موجود

چرا که آموزش گران است و فقط باید موقعی ارائه شود که اولاً پاسخی به یک نیاز شناخته شده باشد و ثانیاً بهترین راه‌حل برای مشکلاتی باشد که از آن طریق قابل حل هستند و فعالیت‌های آموزشی که بدون توجه به این شرایط طراحی و اجرا شوند در واقع نوعی اتلاف منابع ارزشمند را به دنبال خواهند داشت.^۶

مفهوم نیازهای آموزشی نیز شناسایی نیازهایی را دربردارد که در برنامه‌ریزی، تشخیص و شناسایی مسائل فردی، ارزیابی یادگیری افراد، بهبود عملکرد شغلی و فردی کارکنان و مداخلات آموزشی کمک‌کننده است.^۴

در میان نیروی انسانی موجود در بیمارستان فعالیت نیروهای پرستاری به دلیل ارائه مراقبت‌های درمانی به بیماران و ارتباط بیشتر با آنها بسیار حائز اهمیت است و ارائه مطلوب خدمات پرستاری با کمیت و کیفیت فعالیت کاری پرستاران حاضر در بیمارستان ارتباط دارد و وجود کادر پرستاری مجرب و کارآزموده در اعتلای مراقبت‌های بیمارستانی نقش اساسی دارد. از طرفی حرفه پرستاری به خاطر ماهیت کار شبانه روزی با بیماران، سخت، طاقت فرسا و همراه با استرس و فشار روانی است و آسیب‌های شغلی در پرستاران به مراتب بالا می‌باشد. بنابراین رعایت شرایط استاندارد برای محیط کار می‌تواند به کاهش فشارهای شغلی پرستاران منجر گردد^۵ و توانمندی حرفه‌ای آنها نقش مهمی در تحقق رسالت نظام سلامت دارد که موفقیت برنامه‌های توانمندسازی نیز در گرو درک مفهوم توانمندی است. همچنین پرستاران به عنوان بازوی توانمند سیستم خدمات بهداشتی و درمانی نقش بسزایی در تحول و پیشرفت امور مراقبتی، درمانی، بهبود و ارتقاء سلامت ایفا می‌کنند^۶ که در این حرفه پرستاران نقش مراقبت دهنده بیمار و اداره‌کنندگان وضعیت جسمی و روانی بیماران را دارند و این حرفه، بیشترین شاغلین بخش بهداشت و درمان را به خود اختصاص داده است.^۷ از طرفی شیفت‌های کاری طولانی و خستگی ناشی از آن و وجود محرک‌های فیزیکی، روانی و اجتماعی هر کدام می‌توانند عامل ایجاد استرس و افسردگی به حساب آیند. از این جهت این گروه همواره مستعد به خطر افتادن سلامتی بوده و پرستارانی که از سلامت روانی و جسمی مناسب برخوردار نباشند، به درستی

چالش‌ها و مسائل مدیریتی کمک‌نماید و از مسائل مهم در فرآیند آموزش؛ نیازسنجی آموزش، برنامه‌ریزی آموزش، اجرای آموزش و ارزیابی آن می‌باشد.^۲ از طرفی آموزش و بهسازی منابع انسانی در سازمان، نوعی سرمایه‌گذاری مفید و یک عامل کلیدی در توسعه محسوب می‌شود که اگر به درستی و شایستگی برنامه‌ریزی و اجرا شود می‌تواند بازده اقتصادی قابل ملاحظه‌ای داشته باشد و نتایج پژوهش‌ها نشان می‌دهند که توجه به آموزش و بهسازی نیروی انسانی، افزایش بهره‌وری را به دنبال دارد.^۳

بررسی ادبیات توسعه منابع انسانی در سازمان‌ها نیز نشان می‌دهد که برنامه‌های آموزشی از دیدگاه مدیران همواره یکی از راه‌حل‌های کلیدی برای رفع مشکلات در سازمان‌ها محسوب می‌شود به طوری که تا زمانی که نیاز آموزشی به درستی تشخیص داده نشود و به تفصیل بررسی نگردد، هرگونه اقدام و یا پیشنهادی در زمینه آموزش می‌تواند بی‌فایده و هزینه‌بر باشد. از اینرو تعیین نیازهای آموزشی اولین گام برنامه‌ریزی آموزش کارکنان و در واقع نخستین عامل ایجاد و تضمین اثربخش کارکرد آموزش و بهسازی است.^۴

بطور سنتی نیازسنجی آموزشی شامل تدوین دانش و مهارت مربوط به وظایف فرعی است اما گرایش جاری بر آموزش، متمرکز بر شایستگی است که اشاره بر حوزه‌هایی از توانایی‌ها و قابلیت‌ها دارد که افراد را قادر می‌سازد ضمن انجام مشاغل در سطح مطلوب، منجر به تحقق بازده‌های مختلفی در سطوح متفاوت شود. در آموزش مبتنی بر شایستگی؛ شایستگی‌های مربوط به هر یک از مشاغل مشخص و سپس دانش، مهارت، رفتار، ویژگی‌های شخصی، ... مربوط به هر یک از شایستگی‌ها مشخص می‌گردد. از دیدگاه سازمانی نیز نیاز آموزشی عبارت است از فاصله آنچه افراد یا گروه شغلی خاصی باید بدانند و انجام دهند با آنچه که در شرایط موجود می‌دانند و انجام می‌دهند. در واقع نیاز آموزشی عاملی است که فرد یا افراد را به یادگیری آنچه که برای خود، سازمان و یا جامعه لازم است سوق می‌دهد تا عملکرد شغلی بهتر داشته و دانش و مهارت بیشتری را کسب نمایند.^۱

نمره‌دهی پرسشنامه با استفاده از مقیاس ۵ درجه ای لیکرت با ارزش‌گذاری حداقل امتیاز ۱ تا حداکثر امتیاز ۵ برای اعلام نیاز آموزشی در هر گویه بود. روایی ابزار به روش اعتبار محتوا و با توجه به منابع و کتب معتبر و سایر پرسشنامه‌های تأیید شده در این زمینه تهیه و پس از آن توسط دو نفر اعضای هیأت علمی بررسی و سپس اصلاحات لازم صورت گرفت. پایایی ابزار نیز از طریق انجام روش تعیین ثبات درونی ابزار با محاسبه آلفای کرونباخ $0/82$ بررسی و تعیین گردید. برای انجام طرح با مراجعه به بخش‌های بیمارستان، پرسشنامه‌ها به پرستاران ارائه و پس از تکمیل توسط ایشان، داده‌های جمع‌آوری شده در نرم افزار SPSS-18 وارد شد. از روش‌های آمار توصیفی برای تعیین و مقایسه میانگین نمره کل و امتیاز حیطه‌ها و از آزمون تی مستقل، اسپیرمن و پیرسون برای بررسی تفاوت بین حیطه‌ها استفاده و نتایج در قالب جداول دوبعدی ارائه گردید.

یافته‌ها:

$45/7\%$ از پرستاران شرکت کننده در این مطالعه مذکر و $54/3\%$ نفر مؤنث بودند و از نظر تحصیلات، 30% دارای تحصیلات بهیاری، $11/4\%$ کاردان پرستاری و $58/6\%$ کارشناس پرستاری می‌باشند. همچنین 30% ایشان بهیار و 70% پرستار بخش و $45/7\%$ در شیفت صبح و $54/3\%$ شیفت در گردش بوده‌اند. در گروه‌بندی سنی نیز 50% بین 23 تا 38 سال و 50% بین 39 تا 54 سال داشته و در گروه بندی سابقه کار $48/6\%$ کمتر از 10 سال، 20% بیش از 20 سال و $31/4\%$ بین 10 تا 20 سال سابقه کار دارند.

در جدول ۱ با توجه به ارزش‌گذاری پاسخ‌ها بر اساس مقیاس لیکرت و به منظور امکان مقایسه بین گویه‌ها، میانگین و انحراف معیار نهایی بر اساس مقیاس ۱ تا ۵ محاسبه شده است. مقایسه بین نتایج حاصل از نیاز آموزشی به گویه‌های مرتبط با پیشگیری از خطرات شغلی در زمینه عوامل بیولوژیکی نشان داد که نحوه مراقبت از خود در زمان وجود بیماری و یا جراحات و ضایعات پوستی در ناحیه دست‌ها تا زمان بهبودی کامل در مقایسه با سایر گویه‌ها بالاترین درصد و آموزش نحوه صحیح انجام ضد عفونی در صورت آلوده شدن محیط، پوست و یا مخاط به خون و سایر ترشحات بیمار کمترین درصد نیاز آموزشی در مقایسه با سایر گویه‌ها به خود اختصاص داده است. همچنین در این جدول

قادر نخواهند بود که مراقبت‌های مطلوبی همانند حمایت‌های فیزیکی و روانی از بیماران به عمل آورند.^۸

لذا این پژوهش برای اولین مرتبه در دانشگاه علوم پزشکی کرمانشاه با هدف شناسایی و رتبه‌بندی نیازهای آموزشی جامعه تحقیق به منظور انجام برنامه ریزی در راستای ارائه آموزش‌های متناسب با نیازسنجی آموزشی در سطح بیمارستان آیت الله طالقانی برای بهره‌مندی بیشتر از فرآیند یاددهی- یادگیری اجرا گردیده است. چراکه موضوع آگاهی و اجرای اصول ایمنی در پیشگیری از خطرات شغلی توسط کادر پرستار علاوه بر داشتن اهمیت ویژه در محیط کاری بیمارستان، رضایتمندی ایشان را نیز سبب شده و از این طریق سطح رضایت بیماران نیز ارتقاء یافته و بیمارستان در دستیابی به اهداف سازمانی موفق‌تر خواهد بود.

مواد و روش‌ها:

این پژوهش، مطالعه‌ای توصیفی- تحلیلی است که دارای ارزش کاربردی بوده و به صورت مقطعی در سال 1394 انجام شده است. جامعه آماری در این پژوهش کلیه پرستاران و بهیاران شاغل در بخش‌های بستری مرکز آموزشی درمانی طالقانی کرمانشاه شامل بخش‌های ارتوپدی (زنان و مردان)، جراحی عمومی (زنان و مردان)، جراحی مغز و اعصاب، آنکولوژی، اورژانس و ICU بودند که در شیفت صبح و یا عصر و شب در بخش تخصصی ارائه خدمت داشته‌اند که 70 نفر از ایشان به روش نمونه‌گیری طبقه‌بندی شده سهمیه‌ای به تناسب بخش‌های بستری و تعداد بهیاران و پرستاران شاغل در بخش‌ها به عنوان نمونه آماری انتخاب شدند.

ابزار گردآوری داده‌ها پرسشنامه محقق ساخته مشتمل بر دو بخش؛ بخش اول اطلاعات دموگرافیک شامل؛ بخش درمانی محل فعالیت پرستار، سمت، نوع شیفت کاری، جنسیت، میزان تحصیلات، سن و سابق کار و بخش دوم شامل پنج حیطه مرتبط با اصول ایمنی در پیشگیری از خطرات شغلی در حرفه پرستاری با 23 گویه (حیطه عوامل بیولوژیک با 10 گویه، حیطه عوامل فیزیکی با 2 گویه، حیطه عوامل شیمیایی با 4 گویه، حیطه عوامل ارگونومیک با 4 گویه، حیطه عوامل روانی و اجتماعی با 3 گویه) است که این حیطه‌ها به طور مجزا عوامل زمینه‌ساز مرتبط با اصول ایمنی در پیشگیری از خطرات شغلی پرستاران را مورد بررسی قرار داده‌اند.

الگوهای پیشنهادی استاندارد در مقایسه با سایر گویه‌ها بالاترین درصد و آموزش نحوه ایجاد آرامش در مواجهه با مجروحین و مصدومین پس از حوادث و سوانح کمترین درصد نیاز آموزشی در مقایسه با سایر گویه‌ها به خود اختصاص داده است. همچنین در این جدول اولویت‌بندی گویه‌های مرتبط با عوامل روانی و اجتماعی در سه سطح براساس اعلان نیاز آموزشی نشان داده شده است.

با توجه به تفاوت در تعداد سؤالات حیطه‌های مورد بررسی و ارزشگذاری پاسخ‌ها براساس مقیاس لیکرت، میانگین کل نمره برای همه حیطه‌ها در جدول ۶ ذکر و سپس به منظور امکان مقایسه بین حیطه‌ها میانگین و انحراف معیار نهایی براساس مقیاس ۱ تا ۵ محاسبه شده است. نتایج حاصل از این مطالعه برای مقایسه میانگین و انحراف معیار نمره نیازسنجی آموزشی اصول ایمنی در پیشگیری از خطرات شغلی در پرستاران نشان می‌دهد که میانگین نمره عوامل ارگونومیک بیشتر و میانگین نمره عوامل بیولوژیکی کمتر از سایر عوامل بدست آمده و در این میان عوامل شیمیایی، عوامل فیزیکی و عوامل روانی و اجتماعی به ترتیب بالاترین نمره را داشته‌اند. همچنین مقایسه نتایج بدست آمده با میانگین کل نمره پرسشنامه نشان می‌دهد که فقط میانگین عوامل بیولوژیکی از میانگین کل نمره کمتر و بقیه حیطه‌ها بیشتر بوده‌اند.

نتایج جدول ۷ نشان می‌دهد که بین هر یک از متغیرهای جنسیت، سن و سابقه کار با پنج حیطه بررسی شده رابطه آماری معنی‌داری وجود ندارد. اما متغیر بخش با حیطه عوامل فیزیکی؛ متغیر میزان تحصیلات با حیطه عوامل بیولوژیکی، حیطه عوامل فیزیکی، حیطه عوامل شیمیایی و حیطه عوامل ارگونومیک؛ متغیر سمت با حیطه عوامل بیولوژیکی، حیطه عوامل فیزیکی و حیطه عوامل ارگونومیک؛ متغیر شیفت کاری با حیطه عوامل فیزیکی رابطه آماری معنی‌داری را داشته است.

اولویت‌بندی گویه‌های مرتبط با عوامل بیولوژیکی در ده سطح براساس اعلان نیاز آموزشی نشان داده شده است.

در جدول ۲ مقایسه بین نتایج حاصل از نیاز آموزشی به گویه‌های مرتبط با پیشگیری از خطرات شغلی در زمینه عوامل فیزیکی نشان داد که آموزش ایمنی و بهداشت پرتوها دارای بالاترین درصد در مقایسه با گویه آموزش نحوه کاهش و حذف خطرات فیزیکی محیط کار را به خود اختصاص داده است. همچنین در این جدول اولویت‌بندی گویه‌های مرتبط با عوامل فیزیکی در دو سطح براساس اعلان نیاز آموزشی نشان داده شده است.

در جدول ۳ مقایسه بین نتایج حاصل از نیاز آموزشی به گویه‌های مرتبط با پیشگیری از خطرات شغلی در زمینه عوامل شیمیایی نشان داد که آشنایی با درماتیت‌های آلرژیک تماسی (پوستی یا استنشاقی) به علت مواجهه بیش از حد با مواد شوینده و مواد ضدعفونی‌کننده در مقایسه با سایر گویه‌ها بالاترین درصد و آشنایی با روش نگهداری و استفاده از داروهای سایتواستاتیک کمترین درصد نیاز آموزشی در مقایسه با سایر گویه‌ها را به خود اختصاص داده است. همچنین در این جدول اولویت‌بندی گویه‌های مرتبط با عوامل شیمیایی در چهار سطح براساس اعلان نیاز آموزشی نشان داده شده است.

در جدول ۴ مقایسه بین نتایج حاصل از نیاز آموزشی به گویه‌های مرتبط با پیشگیری از خطرات شغلی در زمینه عوامل ارگونومیک نشان داد که آموزش تکنیک‌های مناسب برای بلند کردن و جابجایی اجسام و بیماران در مقایسه با سایر گویه‌ها بالاترین درصد و اصول ارگونومی کار در بخش‌های درمانی بیمارستان‌ها کمترین درصد نیاز آموزشی در مقایسه با سایر گویه‌ها به خود اختصاص داده است. همچنین در این جدول اولویت‌بندی گویه‌های مرتبط با عوامل ارگونومیک در چهار سطح براساس اعلان نیاز آموزشی نشان داده شده است.

در جدول ۵ مقایسه بین نتایج حاصل از نیاز آموزشی به گویه‌های مرتبط با پیشگیری از خطرات شغلی در زمینه عوامل روانی و اجتماعی نشان داد که آگاهی از خطرات بهداشتی مربوط به نوبت کاری و تنظیم ساعت‌های کار و استراحت براساس

بحث:

نتایج حاصل از این مطالعه در جدول ۱ نشان داد که ۱۰ گویه مورد بررسی در زمینه پیشگیری از خطرات شغلی مرتبط با عوامل بیولوژیکی در ۱۰ سطح اولویت‌بندی شده و بر اساس این نتایج، همچنان اعلام نیاز آموزشی به همه فاکتورهای مطرح شده وجود داشته و دارای اهمیت از نظر کادر پرستاری بوده است. در برخی موارد نیز نیاز آموزشی افراد شرکت‌کننده در این مطالعه به گویه‌های مختلف نیز بسیار نزدیک به یکدیگر اعلام شده است. دو گویه؛ گویه آشنایی با بیماری‌های قابل انتقال در بخش و یا بیمارستان و گویه نحوه مراقبت از خود در زمان وجود بیماری و یا جراحات و ضایعات پوستی در ناحیه دست‌ها تا زمان بهبودی کامل در اولویت اول نیاز آموزشی قرار دارند که این موضوع با مطالعه محمودی و ذهنی مبنی بر اینکه در تمام مشاغل عوامل و فاکتورهای زیان‌آوری وجود دارند که می‌توانند افرادی را که به آن اشتغال دارند، دچار بیماری کنند و اغلب شاغلان گروه پزشکی با بیمارانی سر و کار دارند که این بیماران حامل بیماری‌های قابل انتقال می‌باشند؛ همخوانی دارد. به طوری که در نیاز آموزشی به گویه‌های بیماری‌ها به عنوان فاکتورهای زیان‌آور با توجه به شرایط کاری در این حرفه مورد تأکید بوده است.^۹

بر اساس جدول ۲ درصدهای بدست آمده از نیاز آموزشی به تفکیک گویه‌های مرتبط با اصول ایمنی پیشگیری از خطرات عوامل فیزیکی مورد بررسی، نتایج بسیار نزدیک به یکدیگر بوده است که نشان‌دهنده اهمیت استمرار آموزش‌های مداوم در این زمینه می‌باشد و این موضوع نیز در مطالعه محمدی و زارع با نظر به اهمیت حفظ و ارتقاء سلامت کادر پرستاری، به مدیران و برنامه ریزان پرستاری توصیه گردیده که در برگزاری دوره‌های بازآموزی و ارائه جزوات آموزشی در این زمینه به این گروه از کارکنان تلاش نمایند.^{۱۰}

در مطالعه آقاجانلو و همکاران با عنوان بررسی میزان و انواع حوادث شغلی در دانشجویان پرستاری دانشکده‌های پرستاری و مامایی شهر تهران، اغلب موارد طرح شده به عنوان حوادث شغلی با گویه‌های این مطالعه همخوانی داشته و با توجه به آمار بالای بعضی حوادث، لزوم برنامه ریزی صحیح آموزشی در زمینه

حوادث شغلی و راه‌های پیشگیری از آن و گزارش به موقع به منظور جلوگیری از عوارض طولانی مدت توصیه شده است که در این مطالعه نیز نتایج بدست آمده در جدول ۱ در رابطه با نیاز آموزشی پیشگیری از خطرات شغلی مرتبط با عوامل بیولوژیکی مؤید همین مطلب است. همچنین در این مطالعه به خطرات شغلی مرتبط با عوامل شیمیایی محیط کاری کادر درمانی نیز توجه شده است که نتایج آن با نتایج حاصل از این مطالعه در جدول ۳ در خصوص نیاز آموزشی به یادگیری اصول ایمنی در پیشگیری از خطرات شغلی مرتبط با عوامل شیمیایی همخوانی دارد.^{۱۱}

نتایج حاصل از این مطالعه در جدول ۴ در خصوص گویه‌های مرتبط با اصول ایمنی پیشگیری از خطرات عوامل ارگونومیک با مطالعه انجام شده توسط مصدق‌راد همخوانی داشته و در هر دو مطالعه به عنوان عوامل خطر ساز شغلی که کمتر مورد توجه قرار می‌گیرند، مورد بحث و بررسی بوده است.^۵

بررسی موضوعات آموزشی مورد نیاز ماماها شغل کاشان توسط کفایی عطریان و سرافراز انجام شد که در آن نیازسنجی آموزشی در قالب وظایف اصلی مامایی بررسی گردیده و بر انجام آموزش متناسب با نیازهای آموزشی اعلام شده تأکید و نیاز آموزشی مداوم به موضوعات مورد بررسی از نتایج آن مطالعه بوده است که وجود نیاز آموزشی در همه زمینه‌های شغلی با توجه به زمینه عوامل اجتماعی با نتایج این مطالعه بر اساس جدول ۵ در رابطه با گویه‌های مرتبط با عوامل روانی - اجتماعی همخوانی دارد. چراکه در مطالعه حاضر نیز نیاز آموزشی به همه گویه‌های مورد مطالعه بدست آمده است با این تفاوت که در این مطالعه موضوع بررسی در نیازسنجی در قالب وظایف فرعی و مرتبط با ایمنی شغلی کادر پرستاری بوده است.^{۱۲}

بر اساس نتایج حاصل از جدول ۶ این مطالعه، کادر پرستاری در هر یک از حیطه‌های طرح شده در قالب‌بندی اصول ایمنی پیشگیری از بیماری‌های شغلی، نیاز آموزشی بین ۵۲٪ تا ۶۳٪ را تعیین نموده‌اند که این موضوع نشان‌دهنده آگاهی ایشان از اهمیت گویه‌های مختلف حیطه‌های اصول ایمنی بوده که گویه‌های مورد مطالعه و همچنین نتایج حاصل در خصوص عوامل بیولوژیکی و عوامل مکانیکی با مطالعه محمدی و ذهنی

همچنین بر اساس نتایج جدول ۷ عوامل ارگونومیک با تحصیلات و سمت رابطه معنی‌داری دارد که این نتایج با مطالعه مصدق‌راد که تنها در راستای یکی از فرضیات مطالعه حاضر بوده است، همخوانی ندارد. چرا که در آن مطالعه بین میزان آگاهی کادر پرستاری از علم ارگونومی و میزان آسیب‌های شغلی از لحاظ آماری رابطه معکوس و بین شرایط کاری و میزان آسیب‌های شغلی رابطه معنی‌دار بدست آمده است.^۵

یارمحمدیان و همکارانش نیز در مطالعه نیازسنجی از نظر مدیران و کارشناسان بهداشتی، نیازسنجی آموزشی را اولین و اساسی‌ترین گام در برنامه‌ریزی سیستم بهداشت، درمان و آموزش پزشکی ذکر نموده است و تعیین نیازها بر اساس الگوها و تکنیک‌های دقیق را منجر به افزایش اثربخشی و کارایی برنامه‌ریزی در سیستم می‌داند که این موضوع نیز در مطالعه حاضر مدنظر بوده و از طرفی نتایج مطالعه به خوبی تأثیرگذاری انجام نیازسنجی برای برنامه‌ریزی و ارائه آموزش را نشان داد.^{۱۵}

در پژوهش سیدعباس‌زاده و نیکبخت نصرآبادی نیز در خصوص بررسی نیازهای آموزشی مدیران پرستاری بیمارستان‌های دولتی به استفاده از نتایج پژوهش در تدوین دوره‌های آموزشی مدیران پرستاری بیمارستان‌های تحت پوشش دانشگاه‌های علوم پزشکی تأکید شده است که نتیجه‌گیری انجام شده با اهداف این مطالعه همخوانی دارد. به طوری که تدوین دوره‌های آموزشی پیشگیری از خطرات شغلی مرتبط با اصول ایمنی بررسی شده در این مطالعه، در بیمارستان‌ها براساس نیازسنجی انجام شده پیشنهاد می‌گردد.^{۱۶}

مبنی بر میزان رعایت اصول ایمنی کادر پرستاری که با عملکرد نسبتاً مطلوب بدست آمده است، در زمینه لزوم آموزش همخوانی دارد.^۱

همچنین نتایج مطالعه انجام شده در خصوص نیازسنجی آموزشی اعضای هیأت علمی توسط آویژگان و همکارانش مبنی بر اولویت داشتن حیطه توسعه فردی در بین شش حیطه مورد بررسی با نتایج بدست آمده از این پژوهش در جدول شماره ۶ با اعلام نیاز در حدود ۶۰٪ به آموزش اصول ایمنی در پیشگیری از خطرات شغلی پرستاران به عنوان یکی از اصول مهم همخوانی دارد.^{۱۳} همچنین نیاز آموزشی اعلام شده در این مطالعه بر اساس جدول شماره ۶ با پژوهش انجام شده توسط بردبار و همکارانش در خراسان جنوبی از لحاظ نیاز به آموزش مبنی به لزوم نزدیک شدن به علوم روز و جدید، افزایش توان تخصصی و مهارتی، کاهش خطا و افزایش انگیزه شغلی هماهنگی دارد.^{۱۴}

نتایج مطالعه شیرویه‌زاد و همکارانش در زمینه بررسی اثربخشی آموزش با میزان تحصیلات و سطوح مختلف سازمانی که تنها به بررسی یکی از متغیرهای مورد مطالعه در این پژوهش پرداخته است، نشان داد که اگر مدیران توجه بیشتر خود را معطوف پرسنل با سطح تحصیلات پایین‌تر سازمانی نمایند، میزان اثر بخشی آموزش در سازمان افزایش خواهد داشت که این نتایج مغایر با نتایج این مطالعه است. چراکه نتایج بدست آمده در جدول ۷ نشان می‌دهد که میزان تحصیلات با نیاز آموزشی حیطه‌های مورد بررسی رابطه مستقیم معنی‌داری را دارد.^۲

جدول ۱. اولویت بندی گویه‌های نیاز آموزشی در زمینه پیشگیری از خطرات شغلی مرتبط با عوامل بیولوژیکی

اولویت	درصد	میانگین و انحراف معیار از مقیاس (۱-۵)	گویه
۱	۱۱/۷	۳/۰۶±۱/۳۵	نحوه مراقبت از خود در زمان وجود بیماری و یا جراحات و ضایعات پوستی در ناحیه دست‌ها تا زمان بهبودی کامل
۲	۱۱/۵	۳/۰۴±۱/۳۴	آشنایی با بیماری‌های قابل انتقال در بخش و یا بیمارستان
۳	۱۱	۲/۸۸±۱/۲۱	آموزش آشنایی کامل با عفونت‌های بیمارستانی، نحوه پیشگیری و برطرف کردن آنها در صورت ایجاد
۴	۱۰/۶	۲/۸۱±۱/۳۳	آموزش کامل سیستم گزارش دهی فوری سانحه به سوپروایزر کنترل عفونت و نحوه پیگیری
۵	۹/۸	۲/۵۸±۱/۳۰	آموزش تفکیک صحیح پسماندهای عفونی دارویی، وسایل نوک تیز و تجهیزات پزشکی استفاده شده برای بیمار
۶	۹/۳	۲/۴۴±۱/۳۶	آموزش تکنیک‌های مناسب برای بانسمان و کنترل عفونت
۷	۹/۲	۲/۴۰±۱/۳۳	آشنایی با زمان‌های ضروری استفاده از دستکش و سایر تجهیزات ایمنی در بخش
۸	۹/۱	۲/۳۸±۱/۲۹	یادگیری تکنیک‌های مناسب برای جلوگیری از صدمات سرسوزن و نحوه پیگیری جراحات ناشی از سرسوزن
۹	۹	۲/۳۶±۱/۴۶	آموزش نحوه صحیح شستن دست‌ها
۱۰	۸/۸	۲/۳۱±۱/۱۴	آموزش نحوه صحیح انجام ضدعفونی در صورت آلوده شدن محیط و ... به خون و سایر ترشحات بیمار
-	۱۰۰	۲۶/۲۶±۱۳/۱۱	جمع نهایی

جدول ۲. اولویت بندی گویه‌های نیاز آموزشی در زمینه پیشگیری از خطرات شغلی مرتبط با عوامل فیزیکی

اولویت	درصد	میانگین و انحراف معیار از مقیاس (۱-۵)	گویه
۱	۵۱	۲/۹۳±۱/۲۵	آموزش ایمنی و بهداشت پرتوها
۲	۴۹	۲/۹۳±۱/۲۷	آموزش نحوه کاهش و حذف خطرات فیزیکی محیط کار
-	۱۰۰	۵/۸۶±۲/۳۴	جمع نهایی

جدول ۳. اولویت بندی گویه‌های نیاز آموزشی در زمینه پیشگیری از خطرات شغلی مرتبط با عوامل شیمیایی

اولویت	درصد	میانگین و انحراف معیار از مقیاس (۱-۵)	گویه
۱	۲۵/۸	۳/۱۳±۱/۲۰	آشنایی با درماتیت‌های آلرژیک تماسی (پوستی یا استنشاقی) به علت مواجهه بیش از حد با مواد شوینده و مواد ضدعفونی کننده
۲	۲۵/۳	۳/۰۶±۱/۲۶	آشنایی با مسمومیت‌ها و آلرژی‌های ناشی از مواد شیمیایی مورد استفاده برای ضدعفونی و استریل کردن سطوح و وسایل و تجهیزات
۳	۲۴/۵	۲/۹۷±۱/۱۵	آشنایی با حساسیت به لاتکس، دستکش‌های طبی و ...
۴	۲۴/۴	۲/۹۶±۱/۲۰	آشنایی با روش نگهداری و استفاده از داروهای سایتواستاتیک
-	۱۰۰	۱۲/۱۱±۴/۰۸	جمع نهایی

جدول ۴. اولویت بندی گویه های نیاز آموزشی در زمینه پیشگیری از خطرات شغلی مرتبط با عوامل ارگونومیک

اولویت	درصد	میانگین و انحراف معیار از مقیاس (۱-۵)	گویه
۱	۲۵/۴	۳/۲۰±۱/۳۵	آموزش تکنیک های مناسب برای بلند کردن و جابجایی اجسام و بیماران
۲	۲۵/۲	۳/۱۷±۱/۳۲	آموزش تکنیک های مناسب برای کاهش عوارض ایستادن های طولانی و خم و راست شدن های مکرر
۳	۲۴/۹	۳/۱۳±۱/۲۹	آموزش تکنیک های مناسب برای کاهش عوارض اختلالات اسکلتی عضلانی و آسیب های کششی
۴	۲۴/۵	۳/۰۸±۱/۴۷	اصول ارگونومی کار در بخش های درمانی بیمارستان ها
-	۱۰۰	۱۲/۵۸±۴/۶۴	جمع نهایی

جدول ۵. اولویت بندی گویه های نیاز آموزشی در زمینه پیشگیری از خطرات شغلی مرتبط با عوامل روانی و اجتماعی

اولویت	درصد	میانگین و انحراف معیار از مقیاس (۱-۵)	گویه
۱	۳۳/۹	۲/۹۴±۱/۲۰	آگاهی از خطرات بهداشتی مربوط به نوبت کاری و تنظیم ساعت های کار و استراحت براساس الگوهای پیشنهادی استاندارد
۲	۳۳/۴	۲/۹۱±۱/۲۵	فراگرفتن تکنیک های کاهش و غلبه بر استرس و فشار روحی در شرایط کاری مختلف
۳	۳۲/۷	۲/۸۴±۱/۳۰	آموزش نحوه ایجاد آرامش در مواجهه با مجروحین و مصدومین پس از حوادث و سوانح
-	۱۰۰	۸/۷۰±۳/۵۰	جمع نهایی

جدول ۶. اولویت بندی نیاز آموزشی اصول ایمنی در پیشگیری از خطرات شغلی کادر پرستاری مرکز آیت اله طالقانی

اولویت	درصد	میانگین و انحراف معیار از مقیاس (۱-۵)	میانگین و انحراف معیار از حداکثر نمره	تعداد گویه	حیطه
۵	۵۲	۲/۶۳±۰/۹۴	۲۶/۲۸±۹/۴۲	۱۰	عوامل بیولوژیکی
۳	۵۹	۲/۹۳±۱/۱۷	۵/۸۶±۲/۳۴	۲	عوامل فیزیکی
۲	۶۱	۳/۰۳±۱/۰۲	۱۲/۱۱±۴/۰۸	۴	عوامل شیمیایی
۱	۶۳	۳/۱۵±۱/۱۶	۱۲/۵۸±۴/۶۴	۴	عوامل ارگونومیک
۴	۵۸	۲/۹۰±۱/۱۷	۸/۷۰±۳/۵۰	۳	عوامل روانی و اجتماعی
-	۵۷	۲/۸۵±۰/۷۳	۶۵/۵۴±۱۶/۷۰	۲۳	کل

جدول ۷. رابطه بین مشخصات دموگرافیک و نیاز آموزشی حیطه های اصول ایمنی در پیشگیری از خطرات شغلی (p)

مشخصات	عوامل بیولوژیکی	عوامل فیزیکی	عوامل شیمیایی	عوامل ارگونومیک	عوامل روانی و اجتماعی	کل
بخش	۰/۱۱۷	* ۰/۰۲۵	۰/۰۸۴	۰/۲۸۸	۰/۱۶۵	۰/۱۴۳
جنسیت	۰/۱۱۶	۰/۴۹۵	۰/۱۹۳	۰/۴۵۳	۰/۲۶۱	۰/۳۷۴
تحصیلات	* ۰/۰۰۳	* ۰/۰۰۵	* ۰/۰۱۷	* ۰/۰۰۳	۰/۳۵۲	۰/۳۰۸
سابقه کار	۰/۲۷۰	۰/۴۴۴	۰/۱۶۷	۰/۳۹۳	۰/۰۹۰	۰/۱۶۲
سمت	* ۰/۰۰۱	* ۰/۰۳۹	۰/۰۵۵	* ۰/۰۱۴	۰/۱۷۸	۰/۴۲۷
شیفت	۰/۳۲۶	* ۰/۰۰۴	۰/۱۷۰	۰/۰۹۴	۰/۴۵۸	۰/۱۱۷
سن	۰/۴۳۵	۰/۱۱۹	۰/۱۶۸	۰/۲۳۳	۰/۱۳۲	۰/۱۴۷

نتیجه گیری:

نیازسنجی، به برگزاری آموزش‌های ضروری براساس اولویت اقدام نمایند. چراکه در این حالت نیازها دقیقاً سنجیده و براساس نیازها و اهداف ویژه، تدوین و برنامه‌ریزی آموزشی انجام می‌پذیرد و این موضوع می‌تواند بیمارستان را با توانمندتر کردن پرستاران خود در دستیابی به اهداف سازمانی بیشتر یاری دهد.

تقدیر و تشکر:

این مقاله حاصل طرح تحقیقاتی شماره ۹۴۴۷۶ مصوب دانشگاه علوم پزشکی کرمانشاه است که بدینوسیله از معاونت محترم تحقیقات و فناوری دانشگاه علوم پزشکی کرمانشاه و همچنین کارکنانی که در این پروژه مشارکت داشته‌اند، قدردانی می‌شود.

آموزش مداوم اصول ایمنی در پیشگیری از خطرات شغلی پرستاران که بهداشت فردی و ایمنی فرد شاغل را دربرمی‌گیرد از اهمیت ویژه‌ای در بیمارستان‌ها برخوردار است. از اینرو شناخت و تحلیل نیازهای آموزشی در این زمینه می‌تواند طراحی و اجرای برنامه‌های واقع‌بینانه و اثربخش‌تری را براساس ماهیت کاری سیستم به همراه داشته باشد و آموزش را با شرایط کار در هر بیمارستان و یا بخش تخصصی متناسب ساخته و تحقق اهداف آموزشی و سازمانی را بیش از پیش فراهم نماید. همچنین در صورتی که پرستاران در فرآیند نیازسنجی بتوانند به طور دقیق دیدگاه خود را مطرح و نیازهای واقعی آموزشی خود را تعیین نمایند، مدیران بیمارستان می‌توانند با جمع‌بندی مناسب

References:

- Habibipour F. Motivation and job satisfaction, JHMI 2006; 2(4):3-6
- Du RY, McGrath C, Yiu CK, King NM. Health-and oral Shiroyeh Zad H, Shiroyeh Zad L, Dabestani R, Zaid Abadi Nezhad Z. Its training and education and different organizational levels. First International conference on Management and Innovation, Shiraz, 2011; <http://www.civilica.com/Paper-MIEAC01-MIEAC01-364.html>
- Aydi A, Ali Pour M R, Abdullahi J. Measure the effectiveness of training courses, Institute for Humanities and Cultural Studies. SCIMI 2009; 19 (200):26-32
- Mojtahed D, Mahdavi A, Khaleghi Soroush F. Tangent model, the proposed model for needs assessment. JMK 2004; 16(1): 109-130
- Mosadeghrad A M. Relationship between nurses' knowledge about ergonomics and their job injuries. JSKUMS 2004; 6 (3):21-32
- Rahnavard F, Kazemnezhad E, Study Factors related to report the needle stick and sharps injuries report by nursing staffs of the Educational and Therapeutic Centers of Guilan University of Medical Sciences, Rasht. Holist Nurs Midwifery 2011, 21(1): 30-37.
- Nazarpour Sh, Mehrabizadeh H, Comparison of mental health of shift working nurses. SMJ 2008; 6 (7): 25-37
- Mirmohammadi S, Mehrparvar A, FallahMehrerjerd A. The effect of shift work on depression in nurses. TKJ 2009; 1 (1): 24-27
- Mahmoodi SH, Zehni K. Comparison of Depression in nursing shifts in educational hospitals Kordestan University of medical sciences. JNR 2013; 8 (28):29-38
- Mohammadi R, Zare M. The safety precautions to prevent occupational diseases nurses in hospitals Nishapur. J Urmia Nurs Midwifery Fac 2007; 4(4):31-49
- Aghajanloo A, Niroomand Zandi K, Safavi Bayat z, Alavi Majd H. Types and rates of occupational accidents in nursing students at nursing and midwifery colleges in Tehran, JNMS. 2007; 16(57):11-16
- Kafaei Atriyam M, Sarafraz N. Venus educational issues midwives Kashan. Twelfth National Conference on Medical Education 2012:49
- Avijgan M, Karamalian H, Ashourioun V, Changiz T. Educational Needs Assessment of Medical School's Clinical Faculty Members in Isfahan University of Medical Sciences. IJME 2010; 9 (2):93-103
- Bordbar GH, Mousavi SM, Moradi B. Analysis on the training needs of employees using fuzzy topsis, fuzzy dematel (the case of South Khorasan). EPSJ 2013; 1(1):105-129.
- Yarmohammadian MH, Bahrami S, Forughi Abari AA. Health directors and experts, and proper need. IJME 2003; 1(3): 69-75. Invest Ophthalmol Vis Sci 2008 Feb 1;49(2):572-80.
- Seyed Abbas Zadeh MM, Nikbakht Nasrabadi AR. Educational needs of nursing managers in public hospitals. IJNR 2010; 4 (15):16- 24. [Persian]

Prioritize educational needs assessment of safety principles in preventing occupational risks of nursing staff in Taleghani Hospital of Kermanshah in 2015

Seyedeh Sana Hosseini^{1*},
Seyedeh Sara Hosseini²

1. Young Researchers and Elite Club, North Tehran Branch, Islamic Azad University, Tehran, Iran.

2. Taleghani Hospital, Kermanshah University of Medical Sciences, Kermanshah, Iran

***Corresponding Author:**

Tehran, Islamic Azad University, North Tehran Branch, Young Researchers and Elite Club

Email: ss_hosseiny@yahoo.com

Abstract

Introduction: The activities of a nurse are not limited to knowledge and skill in managing diseases, but they involve providing the safety in performing tasks in line with his satisfaction and ultimately patients' satisfaction. Educational needs assessment of safety principles in preventing occupational risks also provides more opportunity to achieve this important goal.

Methods: population of this descriptive-analytical study included Taleghani Hospital nursing staff, which 70 of them were selected as sample of study using stratified sampling. Data collection tool was two-part questionnaire, including demographic information and the five areas related to safety in the prevention of occupational risks in the form of 23 items. Data were analyzed using SPSS18 software and independent t-test and Pearson and Spearman methods.

Results: The most important educational need of nurses was obtained in the area of ergonomic factors (3.15 ± 1.16), followed by chemical, physical and mental, and social factors, and the lowest important educational need of nurses was obtained in biological factors (2.63 ± 0.94).

Conclusion: paying attention to in-service education of nurses has been always emphasized. With regard to improving the safety principles in preventing occupational risks of nursing, nurses require to learn five areas studied in this investigation giving priority to ergonomic factors area, which it has not been paid attention as required. In addition, planning in this regard can provide more satisfaction for nurses.

Key words: educational needs assessment, occupational risks, nurse, auxiliary nurse, safety principles

How to cite this article

Hosseini SS And Hosseini SS, Prioritize educational needs assessment of safety principles in preventing occupational risks of nursing staff in Ayatollah Taleghani Hospital of Kermanshah in 2015 . J Clin Res Paramed Sci 2016; 5(2):164-73.